

Srebrni svijećnjaci i svjetiljke korčulanskih crkava

Ivo Matijaca

ravnatelj Opatske zbirke u Korčuli

Alena Fazinić

kustos Opatske zbirke u Korčuli

Izvoran znanstveni rad

Svjetlo je u kršćanstvu oduvijek imalo znakovitu ulogu, te su stoga od ranokršćanskih vremena tokom svih kasnijih stoljeća u crkvama upotrebljavana brojna i raznovrsna svjetlila.

I korčulanske crkve imale su svijećnjake i svjetiljke od drva, mjedi, bakra i srebra. Svjetlila izrađena od skromnih materijala nisu posebno čuvana, pa ih je starijih od XVIII. st. ostalo do danas malo. No i srebrna su čestom uporabom i nepažljivim rukovanjem vremenom toliko oštećena da ih je trebalo popravljati te se u računskim knjigama nalaze brojne bilješke o izdacima za te radove.¹ No bilo je također uvriježeno da se stari ili oštećeni liturgijski predmeti, kao i ostali nakit od dragocjenih kovina, upotrijebe za izradu novih, pa se stari prilikom narudžbe daju majstoru uz doplatu.² I o tome ima zapisa u knjigama računa i inventara.

Danas korčulanske crkve posjeduju niz svijećnjaka i svjetiljki od srebra nastalih u razdoblju od XVII. do XIX. st. Stariji primjerci nisu sačuvani.

Ta djela umjetnog obrta, premda uglavnom uvezena, zajedno s ostalim crkvenim inventarom: tkaninama, knjigama, pokućstvom i dr. značajan su doprinos upoznavanju naše kulturne i umjetničke prošlosti.

¹ »Altare Maggiore

Siano accomodate due lampade Cattedrali di argento che sono rotte e mancanti di alcuni pezzetti...«

»Adi 24 luglio 1675

La detta DD lire tre per tanti contati al Orefice che accomodato li candeglieri di arzeno e cio conord. ne del Illmo Sig. Co.«

Liber Administrationis Scti Marci 1656—1702, fol. 61
Arhiv ob. Arneri Historijski arhiv Dubrovnik

² Dr. Cvito Fisković: *Spomenici otoka Visa od IX do XIX st.*, Prilozi br. 17. 1968. Autor spominje uobičajeno prelijevanje starih umjetnina, što je jedan od glavnih razloga da u crkvama Dalmacije nema svjetovnog i crkvenog romaničkog, gotičkog i renesansnog nakita, a to su bila djela većinom hrvatskih zlatara (str. 108, 109).

Autori publiciraju sačuvani inventar srebrnih svijećnjaka i svjetiljki korčulanskih crkava, kao i arhivsku građu koja se na njih odnosi. Korčulanska katedrala i laičke bratovštine u gradu posjeduju 28 srebrnih svijećnjaka izrađenih u mletačkim zlatarskim radionicama 17. i 18. st. Uz to je u katedrali 8 visećih srebrnih svjetiljki, u crkvi sv. Mihovila jedna, a uz oltar sv. Roka također jedna. Sve su mletačkog porijekla, iz 17. — 19. st. U crkvi Svih Svetih tri su viseće svjetiljke; jedna iz 17. st. rađena je u Mlecima, a druge dvije su iz 19. st. Ističe se svjetiljka koju je godine 1863. izveo domaći korčulanski zlatar Vicko Caenazzo.

SVIJEĆNJACI

Svijećnjaci su neophodni dio crkvenog i liturgijskog ukrasa: propisano je da na oltaru uz pojedine obrede gori određen broj svijeća — uz jednostavnije obrede dvije svijeće, obično šest, a pri posebnim svečanostima i do dvanaest svijeća. Osim toga ima i posebnih svijeća: uz pontifikale, pa uskrсна svijeća, krsna svijeća i dr.³

KATEDRALA

Korčulanska katedrala posjeduje 14 velikih srebrnih svijećnjaka, odnosno sedam pari sličnih svijećnjaka, koji se međusobno najuočljivije razlikuju visinom, a donekle i pojedinostima ukrasa.

I. par (dva komada), visina 73,5 cm, raspon stope 29 cm, promjer čaške 15 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački, Z kula C, te zvijezda i slovo F.

Trostrano piramidalno podnožje svijećnjaka nose tri životinjske šape. Uglove ukrašavaju plastični listovi, a na sredini je svake stranice glatki, ispupčeni medaljon, uokviren viticama. Držak čini nekoliko obliha prstenova i kruškoliki članak, obuhvaćen kovrčavim lišćem. Isti ukras ima i jajoliki čvor. Čaška izgleda poput rastvorenog cvijeta, na njoj su također listovi.

Ukrasi i njihova stilizacija su tipični za XVIII. st., a žig Z kula C pripada mletačkoj radionici, čiji su radovi u nas dosta česti.⁴

³ Gerhard Podhradsky: *Nuovissimo dizionario di liturgia*, Roma 1968.

⁴ Alena Fazinić i Ivo Matijaca: *Srebrni oltari i ophodni križevi korčulanskih crkava*, Peristil br. 20, Zagreb 1977, str. 27, 29. Isti žig nalazi se na dršku kaptolskog križa II, i na kaptolskom oltarnom križu u Korčuli.

1 Svijećnjaci XVIII. st. iz crkve sv. Roka, Korčula

II. par, visina 63 cm, raspon stope 24 cm, promjer čaške 13 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački, Z kula C, a na podnožju i dosta nečitko FS.

Oblikom su ti svijećnjaci vrlo slični prvom paru, osim kruškolikog čvora i nešto manjih pojedinosti ukrasa. U medaljonima na podnožju gravirani su natpisi, i to:

1. PROC.ri LI SS.ri ZORZI CETINEO D.n GIE.mo ARNERI

2. ED LI SS.ri ANDREA MIUTINI D.n NICOLO CA-POR

3. kalež s hostijom i A.MAG.r GIO.MDCCXXXIII

Prema žigu vidi se da ih je izvela ista radionica kao i prijašnje.

III. par, visina 60 cm, raspon stope 23 cm, promjer čaške 12,5 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi Z ptica P⁵ na podnožju, a na dršku Z kula C.

Oblik podnožja svijećnjaka je kao kod gore spomenutih, no medaljoni su položeni vodoravno, valovita su ruba, a u vrhu imaju veliki cvijet rascvaloga tulipana. Čaška je također nešto drugačija: visoka, dolje zaobljena, a gore rastvorena poput ljljana.

⁵ O. c. (4), str. 30, Žig Z ptica P nalazi se na oltarnom križu sv. Roka, a žig na dršku isti je kao kod svijećnjaka I. i II. iz katedrale.

Diana Deša, Nada Gogala, Sofija Matijević: *Riznica splitske katedrale*, Split 1972. Isti žig nalazi se na svijećnjacima te katedrale (prvi III. grupe, str. 111, 112).

IV. par, visina 60 cm, raspon stope 23 cm, promjer čaške 12,5 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački i majmun u kvadratnom okviru.

Svijećnjaci imaju isti oblik i ukras kao pređašnji, no sve je smanjeno i pojednostavnjeno u izvedbi, plitko kovano ili gravirano.

Žig s majmunom je s kraja XVII. st., mletačke radionice.

V. par, visina 53 cm, raspon stope 21 cm, promjer čaške 12,5 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački i majmun. Oblik im je isti kao u pređašnjih, a ukras još plići. Prema žigovima su, očito, djelo iste radionice.

VI. par, visina 55 cm, raspon stope 22 cm, promjer čaške 10 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žig: Z ptica P.

Oblik i ukras jednaki kao u paru III, no sve je rađeno mnogo plastičnije stoga što je manje. Prema žigu — izvela ih je ista radionica.

VII. par, visina 53 cm, raspon stope 20 cm, promjer čaške 11,5 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački i krošnja stabla. Oblik i ukras kao u paru V, ali još pliće rađeno, posebno na podnožju. Medaljoni na sredini stranica mali su, okruženi jednostavnim viticama. Gornja čaška je visoka, s bogato ukrašenim rubom.⁶

U vizitaciji korčulanskog biskupa Fagagne iz 1631. god. stoji da je za glavni oltar katedrale potrebno na-

baviti šest srebrnih svijećnjaka i još dva za procesije.⁷

U Inventaru katedrale iz god. 1648. navode se četiri srebrna svijećnjaka donesena iz Mletaka, a za njih je plaćeno 2.946,3 lira.⁸ Vjerojatno je postupljeno po Fagagninim uputama i počelo se nabavljati svijećnjake. No oni danas sačuvani nastali su kasnije, svakako ne prije kraja XVII. st. Osam srebrnih svijećnjaka glavnog oltara koje pri vizitaciji 1736. god. nalazi biskup Kosović vjerojatno su ti novi.⁹

U vizitaciji kanonika Bosnić-Kovačić god. 1825. spominju se dva velika svijećnjaka koji pripadaju S. Sakramentu,¹⁰ a ostali se ne navode. Vjerojatno su već tada bili jače oštećeni, pa su 1833. god., s nizom drugih srebrnih predmeta, iz katedrale dani na popravak i čišćenje mletačkom zlataru Francescu Conchini (?), koji ih 1834. vraća popravljene. Tu se opet nabraja osam srebrnih svijećnjaka glavnog oltara i četiri s oltara Gospe od Karmena.¹¹ Dodamo li ovima dva prije spo-

menuta, dobivamo ukupni broj danas postojećih svijećnjaka u katedrali.

Kako svijećnjaci S. Sakramenta imaju ugravirana imena darovatelja, te godinu 1733, može se sigurnije i поближе odrediti vrijeme njihove izrade u Mlecima, a po tome i ostalih koji im oblikom, ukrasima i izradom vrlo slične. I. i III. par su, osim toga, prema žigovima i iz iste radionice.

Krajem XIX. st. još jednom se u inventaru spominju ta dva svijećnjaka S. Sakramenta i uz njih dva mala »sv. Todora«, što bi mogao biti VII. par, najmanji od postojećih.¹²

Svijećnjak »buggia«, dužina ručke 19 cm, širina 2,3 cm, raspon kružnice za uticanje svijeće 7 cm. Srebro lijevano, gravirano. Žig: mletački.

Plitki okrugli tanjurić ima u sredini grlo za svijeću. Na jednoj je strani ravan duži držak. Jedini ukras čini dvostruka, tanka, gravirana crta uzduž rubova drška i tanjurića, te uski uzdignuti profilirani rub. Taj svijećnjak posebnog oblika upotrebljavao se za pontifikale.

U vizitaciji biskupa Diedo god. 1615. govori se da treba nabaviti srebrni svijećnjak zvan »buggia«, koji će služiti za svjetlo biskupu.¹³ U prijepisu dijela oporuke biskupa J. Andreis iz 1673. god.¹⁴ stoji da ostavlja katedrali srebrnu »buggiu«, pa je moguće da je to onaj isti svijećnjak koji nasljednici biskupa Španića s nizom drugih predmeta god. 1708. predaju katedrali.¹⁵ Vjerojatno je to do danas očuvana »buggia«, nastala u Mlecima polovinom XVII. st.

U inventaru katedrale god. 1885. nabrojena su i dva velika srebrna svijećnjaka, koje je kupio redovnik isusovac R. Pasculi,¹⁶ no njih više nema u posjedu katedrale, niti se može ući u trag kada i kako su otuđeni.

⁶ O. c. (4), str. 27, 28.

⁷ »In Altari Maiori

Fiant sex candelabra argentea
Fiant duo candelabra argentea per deservientia pro loco
ceroferiis in processionibus.«

Vol. 25 FAGAGNA Visitatio 1631 pg. 36 b
Opatski arhiv Korčula
(u daljnjem tekstu OAK)

⁸ »1648 Adi 24 Sebree

Item furono cossignati quattro Candellieri d Arzento al
sud. to Ven. Vilovich qual furono portati da Ven. a pesano
conforme la nota fatta nel libro della Cathle e questi sono
il piu grandi di valuta conforme la nota fatta nel libro
della Cathle e questi sono li piu grandi di valuta conforme
la nota di 24 Gen. 1648 fatta per mano di Sig. Marc. ant. o
Lantana lire doi milla novecento quaranta sette sp. 3.«

Vol. INVENTARIA

OAK

⁹ »Altare Maius... habet octo Candellabra argentea...«

Visitatio 13 men. Maj 1736 pg. 4 b
Vol. Cossovich 128 (135)

OAK

¹⁰ »Santissimo Sacramento

Ita due Candellieri piutosto grandi d Argento et un Ecce
Homo in Calice tutto d Argento.«

Visita pastorale Bosnić-Kovačić v. 342
Anno di grazia 1821 pg. 11

OAK

¹¹ »Quietanza

per Fni trecento diciootto Car. cinquantonove moneta con-
venzionale che il sottoscritto riceve in quest oggi dal Sig. r
Girolamo Verzotti qual incaricato dalla Fabbriceria della
Chiesa ex Cattedrale di Curzola e questi pei sigti lavori
argento in relazione del fabisogno 2 Agosto 1833 approvato
dall Imple Regia Ragioneria Provinc. le di Stato in Dalma-
zia, Zara 26 sett, bre 1833 cie per 2 Lampade d. argento dell
Altare Maggiore e per N 4 vasi pelle palme pel med. mo
nonche sacri convivij accomodatura lustratura di N. 8
candillieri, appartenenti allo stesso, cosi pure 1 lampada e
4 candillieri dell Altar della Beata Vergine del Carmine,
nonche li due Candellieri dell Amo Sacramento e del pede-
stallo del Redentore.

Diconsi Fni 318,59

Francescho Conchini,
orefice

Ven. a li 28 Luglio 1834

Domenico Tagliapietra, testimoni
Angelo Marconi testimonio
Vol. A. 1835 No. 5

OAK

¹² »Titolo S. Teodoro M.

Due Candellieri d argento ora rifatti d oncie 23 Caratti 106
Titolo SSmo Sacramento

Due Candillieri d argento di oncie 82 caratti 96«
Inventario 12 marzo 1868
OAK

¹³ »Ad sacristiam

Provideantur de instrumento Argenteo, vocato Busia ad
inserviendum de lumine Rmo D.Epo.«

Vol. DIEDO Visitatio A. 1615 pg. 42 b
OAK

¹⁴ »Alla medesima Cattedrale di Curzola lascio pure iure
legato la Buggia d argento ed Canone dorato che potra una
e 1 altra servire a bisogno delli miei successori...«

L. S. Giovanni Coletti sostituto di
Civ. di Trau ha copiato e sottoseg. to
19 Genn.ro 1673

Vol. Session. Capitul. 1688—1767, fol. vol.
OAK

¹⁵ »Adi 23 Agosto 1708 Robba data alla Chiesa delli Sig.ri
Co. Spanich. omissis

Item una Buggia d arg. to...«

pg. 69 i 75

OAK

¹⁶ »Due candellieri d argento di peso di oncie 85 acquistati
del Re.o Padre Rafaele Pasculi.«

Inventario 28 settembre 1885
OAK

BRATOVŠTINA SV. ROKA

Kapela sv. Roka dograđena Katedrali početkom XVI. st., čini s njom cjelinu kao četvrta lađa. Veliki oltar sv. Roka, Kuzme i Damjana pripada laičkoj bratovštini sv. Roka, osnovanoj 1575. god., a njen je i srebrni ukras oltara, među kojim ima i osam svijećnjaka, u ukupnoj težini od 405,24 unce.¹⁷ (Sl. 1)

I. par, visina 74 cm, raspon stope 21 cm, žigovi: mletački, zatim GB u četverolistu s četiri križića uokolo i BC u kvadratu.

Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Trostrano bogato raščlanjeno podnožje stoji na životinjskim šapama, ukrašeno je viticama, plodovima i anđeoskim glavama. Na sredini svake strane je ovalni medaljon u okviru vitica, a u jednom je, u dubokom reljefu, lik Sv. Roka sa psom. Kruškoliki čvor ukrašava vijenac plodova i anđeoske glave. Plitku čašku prekriva lisnati uzorak. Žig GB čest je krajem XVII. i početkom XVIII. st. na radovima uvezenim iz Mletaka.

II. par, visina 59 cm, raspon stope 21 cm. Žigovi: mletački, GB u četverolistu sa zvjezdicama i BC u kvadratu. Srebro lijevano, kovano, cizelirano i gravirano.

Oblik i ukras svijećnjaka slični su pređašnjim, no sve je sitnije i pliće rađeno. U medaljonima su gravirani: 1. Sv. Rok, 2. putnički štap i SR 3. MDCLXXIII.

III. par, visina 54 cm, raspon stope 19 cm. Žigovi: mletački i isti kao kod gore navedenih. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Oblik i ukras također, slični gornjima, ali je sve još pliće izvedeno.

U medaljonima je gravirano: 1. ANNO MDCLX, 2. Sv. Rok sa psom, 3. prazan.

IV. par, visina 35 cm, raspon stope 11 cm. Žigovi: mletački i ZP ljliljan G. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano.

Na tri volute stoji trostrano piramidalno podnožje, ukrašeno na bridovima lišćem, a u sredini svake strane je ovalni, glatki medaljon. Čvor je kruškolik, obavijen s tri plastična lista, čaška poput rascvaloga cvijeta.

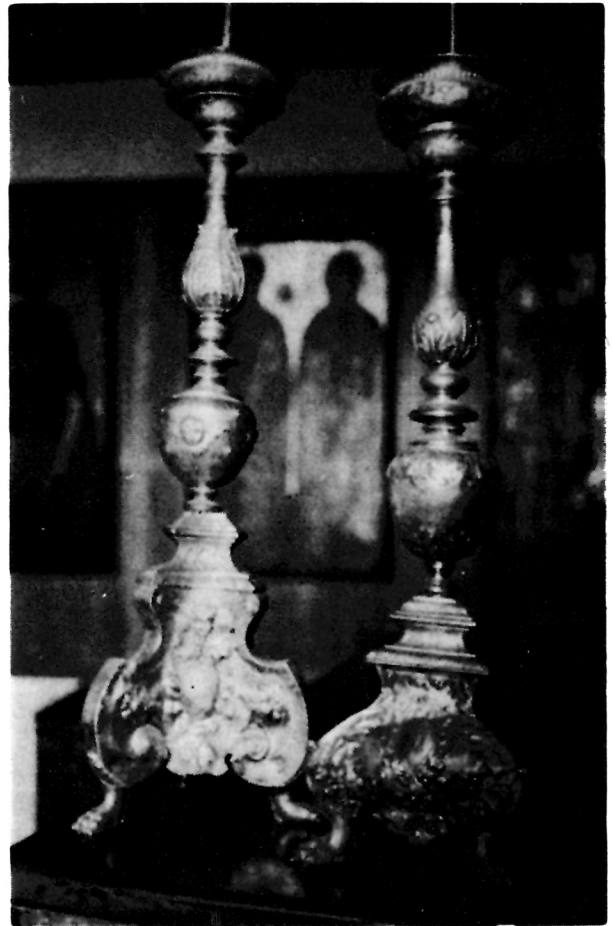
Svi ti svijećnjaci potječu iz Mletaka, prva tri para iz iste radionice, a četvrti par iz druge, no također u nas često zastupljene; nastali su u XVII. i XVIII. st.

¹⁷ Oltarno srebro i ostali liturgijski nakit Bratovštine sv. Roka objavio je: Ivo Matijaca: *Povijest Bratovštine sv. Roka*, Korčula 1975.

On donosi slijedeće podatke: I pol. XVII. st. i tokom XVIII. st. bratimi su zainteresirani za nabavu srebrnog ukrasa oltaru. Prva vijest govori da im trebaju srebrni svijećnjaci za svečev oltar. Na skupštini 20. XII. 1668. gaštald Zaneto Karlič htio je svotu od 145 dukata, koja je dobivena prodajom neke kuće, staviti na level, ali braća odluče da za to kupe dva srebrna svijećnjaka. Novac je predan Marinu Pomenić, ali on sve do 1674. god. još nije nabavio svijećnjake.

¹⁸ O. c. (5) Svijećnjaci iz Splitske riznice, iz IV. grupe: prvi, drugi, četvrti i peti imaju žig te radionice (str. 114, 115).

¹⁹ O ovoj najmlađoj korčulanskoj bratovštini, osnovanoj 1603. god., napisao je Ivo Matijaca radnju (rukopis): *Bratovština Gospe od pojasa*, u kojoj donosi brojne podatke o crkvenom srebru, a među ostalim i ova dva dokumenta.

2 Svijećnjaci XVIII. st. iz Bratovštine Svih Svetih, Korčula

BRATOVŠTINA GOSPE OD POJASA

Crkva i bratovština Gospe od pojasa danas ne posjeduje srebrne svijećnjake, jer ih je oduzela francuska uprava u vrijeme okupacije Korčule, početkom XIX. st. (1805—1813. god.). Međutim iz dokumenata bratovštinskog arhiva doznaje se da ih je i ta bratovština imala, i to šest komada.¹⁹

Kupljeni su, kako proizlazi iz računskih knjiga: god. 1690. dva svijećnjaka, 1707. također dva i, konačno, 1708. dva. Budući da je za nabavu te srebrnine u tako kratkom razdoblju trebalo dosta novaca, svijećnjaci se isplaćuju na rate, kako je dozvoljavalo gospodarsko stanje Bratovštine.

»Adi 31 Novembre 1690. Deve dar per docati cento et dieci d argento contati al signor Cappitano Zuane Nalosich per comisione stabilita et parte presa nella congrega col assenso del illustrissimo Rapresentante per compiere di doi candilieri d argento val lire mille e una L 1001.«

Inventario 1674, fol. 55

»Adi 9 genaro 1691. Deve dar per tanti contati al Signor Zuane Nalis, per resto delli doi candelieri d argento giusta la nota der orese 1,97,10 di bona valuta ridotta in ducati d argento, valutati a L 1,10 l una sono 1.157,4.«

Inventario c. anno 1674.

OAK

BRATOVŠTINA SVIH SVETIH

Za ukras oltara crkve Svih Svetih²⁰ istoimena bratovština posjeduje šest srebrnih svijećnjaka:

I. par, visina 60 cm, raspon stope 19 cm. Žigovi: mletački, A kula C i, na podnožju, FP. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Uobičajeni trostrani oblik podnožja drže životinjske šape; na sredini svake strane po jedan ovalni glatki medaljon, okružen okvirom vitica, iznad je krilata anđeoska glava, sa strana buketa okruglih plodova. Kruškoliki čvor ukrašavaju također anđeoske glave i strukovi plodova, a sve povezuju vijenci lišća. Plitka veća čaška ukrašena je lišćem i cvjetovima.

II. par, visina 56 cm, raspon stope 16 cm. Žigovi: mletački i Z kula C, FP. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano.

Oblik i ukras slični prvom paru, čvor, okrugao poput jabuke, ukrašavaju tri anđeoske glave i tri struka plodova, povezani vijencima. (Sl. 2)

III. par, visina 55 cm, promjer stope 18 cm. Žigovi: mletački i MP u četverolisnom okviru, a na najgornjem dijelu, u višestraničnom okviru, majmun. Srebro lijevano, kovano, gravirano, cizelirano.

Oblik sličan predašnjim, ukras je jednostavniji. Podnožje ima ovalne medaljone, u jednom su gravirani inicijali BD. Kruškoliki veliki čvor pri dnu i vrhu ukrašava vijenac okomito postavljenih listova, a na dvostruko ispupčenoj čaški također je vijenac lišća.

U knjizi uprave Bratovštine zabilježeno je god. 1701. da je za kupnju dvaju srebrnih svijećnjaka poslano u Mletke 50 dukata, a ostatak novca za dva svijećnjaka plaćen je god. 1702. Marinu Kareliću.²²

²⁰ To je najstarija od triju korčulanskih laičkih bratovština, osnovana 1301 god., te kao i ostale ima svoju crkvu i kuću s dvoranom.

²¹ O. c. (5). Isti žig ima šest svijećnjaka iz I. grupe Splitske riznice i šest svijećnjaka iz IV. grupe (str. 107—109, 114—115).

Ukoliko je žig FR, što je moguće jer je drugo slovo vrlo nečitko, tada bi mogao pripadati mletačkom zlataru Francu Renco, oko 1705. god.

²² »Adi 16 Maggio 1701

Item fu amandato per doi chandelieri d argento Venetia ducati cinquanta Venetian val L 464«

pg. 70

»Adi 1702

Item al Marino Carelich resto per duo candelieri d argento ducati nove e mezzo di argento a lire nove e mezzo uno val L 95.«

pg. 76 b

Libro del Amministrazione 1680—1737
OAK

²³ »Adi 16 Maggio 1705

Item haver mand. Capitan Zuane Nalosich per doi Candelieri d argento a Venetia L 432.

Item haver pagato al Signor Nicolo Pedana resto di candelieri d Argento L 50.«

pg. 85 b

Libro Amministrazione 1680—1737
OAK

U istoj knjizi zabilježeno je god. 1705. da je kapetan Zuane (Ivan) Nalošić poslan u Mletke po dva srebrna svijećnjaka, u vrijednosti od 432 lire, i da je Nikoli Pedanu plaćen ostatak od 50 lira za srebrne svijećnjake.²⁴

Iz tih podataka vidi se da je Bratovština početkom XVIII. st. u više navrata naručivala i kupovala srebrne svijećnjake. Vjerojatno je I. i II. par nabavljen 1701, odnosno 1702. godine kod istog zlatara i na njih se odnose prve dvije spomenute isplate. Tri godine kasnije kapetan Nalošić kupio je u Mlecima još dva svijećnjaka, vjerojatno najmanji, treći par, i to kod drugoga majstora. Isplata Nikoli Pedana odnosi se, izgleda, na svijećnjake već prije kupljene.²⁴

Iako su svi ti svijećnjaci međusobno slični oblikom i izvedbom, ipak ima malih razlika, a to su upravo one koje u to vrijeme razlučuju djela brojnih mletačkih radionica, gdje se izrađuju velike količine crkvene srebrnine u stilu zrelog baroka.

VISEĆE SVJETILJKE

Viseće svjetiljke, nazvane »vječna svjetla«, također »kandila«, služile su u početku, vjerojatno, za rasvjetu crkava, a ujedno se njima davao posebni znak čašćenja oltara ili groba mučenika. U XI—XII. st., kada jača kult Euharistije pojavljuju se uz oltar Sv. Sakramenta, a nakon Tridentinskog koncila, od god. 1614. sa *Rituale Romanum* postaju obaveza.²⁵

KATEDRALA

U korčulanskoj se katedrali srebrne viseće svjetiljke nalaze uz sve oltare. Najstarija od njih je

Svjetiljka oltara gospe od Karmena, teška 144 unce (oko 2 kg). Dužina s lancima je 120 cm, visina posude 42 cm, promjer posude 33 cm.

Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački, ljiljan CAS u ovalu i CP u pravokutniku.

Velika, zaobljena posuda suzuje se prema dolje u pojas ukrašen renesansnim ovalima, a zatim u oblu čašku, koja završava šiljatim ukrasnim akroterijem. U gornjem dijelu uski vrat širi se prema otvoru pokrivenom oblim poklopcem s malim kružnim otvorom u sredini. Na najširem dijelu posude pričvršćene su tri plastične ženske glave, o koje su ovješeni lanci sastavljeni od malih veriga, s jajolikom kuglom u sredini svakog lanca. Uz glave su na posudi, u plitkom reljefu, krilata poprsja u stiliziranoj antiknoj odjeći. Poklopac koji drži lance ukrašen je, kao i posuda, plitkoreljefnim cvijećem i lišćem s viticama, te

²⁴ »Item per haver contado al Sig.r Nicolo Pedana cechini quatro per li candelieri val.«

15. I 1707 pg. 92

»Item contadi al Signor Nicolo Pedana per li candelieri di argento L 120.«

pg. 95 b 14. v 1708

Libro Amministrazione 1680—1737
OAK

²⁵ O. c. (3).

te strukovima plodova. Na ovalnim medaljonima na posudi su urezani slijedeći natpisi: 1. ANNO MDCLXI, 2. A/b/L/P (u obliku križa), a u trećem je liku Bogorodica s Djetetom i škapularom.

Antun Pomenić je 1661. god. oporučno odredio da njegovi nasljednici kupe za sto lira srebrnu svjetiljku i postave je uz oltar Gospe Karmelske u katedrali.²⁶ Prema godini urezanoj na svjetiljci, kao i prema inicijalima, očito je da je to gore opisana svjetiljka.

U vizitaciji biskupa Draga god. 1727. govori se da je srebrna svjetiljka uz oltar Karmena nabavljena darovima vjernika.²⁷ Možda je tada već zaboravljeno ime darovatelja. Svjetiljka je zajedno s drugom srebrninom popravljena god. 1834. u Mlecima.²⁸

Svjetiljka oltara gospice, dužina s lancima 80 cm, visina posude 50 cm, promjer posude 22 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: ZB kula C, a na lancu mletački i PF.

Središnji, obli dio posude ukrašavaju školjkasti motivi i četiri glatka ovalna medaljona u vitičastim okvirima. Isti ukras ponavlja se na visokom poklopcu i na ostalim dijelovima svjetiljke, koja pri dnu završava šiljatim akroterijem. Na najširem dijelu posude pričvršćena su tri debela povijena lista, o koje su okačeni lanci kovani od trostrukih veriga. Svjetiljka je nabavljena vjerojatno početkom XVIII. st. u Mlecima: žig radionice je iz tog razdoblja. U to vrijeme je obitelj Boschi naslijedila od izumrle obitelji Bartulović patronat nad tim oltarom, a kasnije je, sve do tridesetih godina XX. stoljeća, svjetiljka bila pohranjena u kući Boschi.²⁹

Svjetiljka oltara sv. Trojstva, težina oko 1,50 kg, dužina s lancima 95 cm, visina posude 40 cm, promjer 30 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački i ZB ljiljan C, a na lancu RP. Posuda ima četiri trbušasta pojasa razne širine. Na središnjem, najistaknutijem je pojasu devet ovalnih ispupčenja, tri su glatka, a u jednom je urezan lik Bogorodice s Djetetom i škapularom. U ostalima iskovano je veliko stilizirano lišće i cvijeće, a isti se ukras ponavlja na ostalim dijelovima svjetiljke i na poklopcu. Na najširem dijelu su tri plastične krilate anđeoske glave, o koje su okačeni lanci od trostrukih veriga (sl. 3).

Svjetiljka je vrstan rad kasnoga baroka, prema žigu potječe iz iste radionice kao svjetiljka oltara Gospice. Ovamo je postavljena prije desetak godina, a potječe iz jedne kapelice u okolici Korčule.

Vizitacija biskupa Kosovića iz god. 1736. spominje na tom oltaru dvije svjetiljke; jedna je bila brončana, a druga srebrna.³⁰ Ta stara svjetiljka nije očuvana, jer se na njezinu mjestu donedavna nalazila svjetiljka koja je sada uz oltar sv. Ivana, napravljena u XIX. st. Pretpostavljamo da je ona o kojoj govori Kosović bila oštećena, te je upotrijebljena pri izradi nove srebrnine god. 1834.

Svjetiljke glavnog oltara. Dvije svjetiljke međusobno sasvim jednake. Težina svake je oko 3 kg (232 unce), dužina s lancima 145 cm, visina posude 70 cm, promjer 40 cm, srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: šesterokut s planetama i sipa.

3 Viseća svjetiljka XVIII. st. iz crkve sv. Trojstva (katedrala), Korčula

Posuda je velika, obla, u obliku obrnutog stošca, pri dnu završava ukrašenom jabukom. Na njoj je stilizirano lišće, vitice i ovalni medaljoni. Taj ukras ponavlja se na svim dijelovima svjetiljke. Na najširem dijelu pričvršćena su tri velika plastična lista, o koje su okačeni lanci, napravljeni od malih veriga i s kuglom u sredini, a podržava ih dvostruko zaobljeni poklopac (sl. 4).

²⁶ »...item lassa et ordina al suo herede sia comprata una lampada d argento di valuta di reali cento et posta all altare della Beata Vergine di Carmeni in questa Cathedral...« oporuka Antuna Pomenić 1661, br. 1943.

Historijski arhiv Dubrovnik
Testamenti Korčula 1556—1707

²⁷ »Visitatio Die d. a 28 Aprilis 1727

Accessit ad altare sub invocatione Beate Mariae Virginis de monte Carmelo... Habet... unam lampadam Argenteam factam elemosinis filieum. Habet unum antependium ex panno serico, albo cum floribus et ornamentis aureis donatum eidem altari ex mera devotione a Dna Comitessa Fran.ca Spanich...«

Vol. 66 DRAGO, fol. 11 b
OAK

²⁸ O. c. (11).

²⁹ Alena Fazinić: *Zbirka i obitelj Boschi iz Korčule*.

³⁰ »Visita dell Altare della S.a Trinita

Altare habet pariter quatuor candelabra ex Auricalco, duas lampades, unam ex Auricalco alteram vero Argenteam.«

Vol. Cossovich 128(135) Visitatio men. Maj
1736 pg. 17 b

OAK

4 Viseća svjetiljka XIX. st. iz katedrale, Korčula

³¹ Ivo Matijaca i Alena Fazinić: *Riznica Korčulanske katedrale* (rukopis). Donose se svi dokumenti o predaji starog srebra mletačkom zlataru, kao i dokumenti o izradi novih predmeta i popravcima koji su izvršeni.

³² »...Item fu consegnata una lampada nuova d Argento di peso once cento quaranta quattro quarati doi come disce esser in polizza del Orese Moscovitto con la sua Casella da Co. Vincenzo Spanich Commissario del testamento dell Illmo et Rmo Ms. Gierolimo Andreis Vescovo Prec.re di questa Citta per esser la medema nelle festività tenuta apesa inanti il Crocifisso per mezzo di questa Cath. le et a il legato fatto alla Sud.ta Cath.le dal pred.o Illmo e Rmo Ms. Andreis gia Vescovo come in suo testamento di 19 genaro 1673.«

Liber administrationis Scti Marci 1656—1702

Arhiv Arneri

Historiski arhiv Dubrovnik

³³ O. c. (31) donosi cijeli ovaj dokument.

³⁴ »...Altare Majus... cum quartor lampadibus similiter argenteis quae omnia sunt bene et afabre elaborata. Una lampas praedictorum pendet supra portam ingressus in Choro, reliquae tres subtus Tribunam cum periculo efusionis olei. Lampas autem quae pendet supra ingressus Chori est facta ex legato Illmi et Rmi Dni Andreis Epi Praecessoris fel.me ut asserverunt Dni Canonici, reliquae tres facte sunt sumptibus Ecclesiae.«

Vol. Cossovich 128(135) Visitatio
13 men Maj 1736 pg. 4 b

OAK

³⁵ »Una lampada d argento de oncie 36 1/2 impresa 1 inscrizione Catterina Petcovich ved. Depolo Beor dalla quale fu regalata per s. Cuore 150,59 fior.«

Inventario 1877 (dodaci 1897)

OAK

³⁶ O. c. (17).

Knjiga crkvene uprave bilježi da su 1834. god. zlataru Francescu Conchini iz Mletaka dane tri srebrne kantske ploče i dvije svjetiljke velikog oltara i da mu je plaćeno 318 forinti za izradu novih svjetiljki i druge srebrnine za katedralu.³¹

Svjetiljke glavnog oltara bile su vrlo oštećene i bez dijelova, kako u vizitaciji godine 1825. utvrđuje vikar Bosnić-Kovačić. Da li se među tim svjetiljkama, koje su zatim dane zlataru da ih prekuje, nalazila i ona koju inventar katedrale god. 1678. navodi kao novu, kupljenu u Mlecima prema oporučnoj želji biskupa Jeronima Andreis 1673. god? Tada je Vicko Španić, izvršitelj navedene oporuke, preko povjerenika Moscovite naručio svjetiljku u Mlecima, a prema biskupovoj odredbi ona je trebala o svetkovinama visjeti ispred križa u sredini crkve.³² U to vrijeme crkvena uprava daje mletačkom zlataru Francescu Taffetta preko Moscovite popraviti kaleže i biskupski štap, pa je možda kod njega naručena i svjetiljka.³³

U vizitaciji biskupa Kosovića spominju se 1736. god. četiri srebrne svjetiljke »lijepo i vješto radene«. Jedna je visila iznad ulaza u kor, a tri ostale ispod ciborija. Svjetiljka nad ulazom u kor ostavština je biskupa Andreisa, a ostale je nabavila crkva.³⁴ Ni te nisu sačuvane, pa su možda neke od njih dane za izradu novog srebra 1834. god.

Svjetiljka oltara sv. Ivana, težina oko 0,25 kg (70 unca), visina posude 50 cm, promjer posude 32 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: sipa i šesterokut s planetama. Oblik, ukras i izvedba u potpunosti odgovaraju svjetiljkama velikog oltara, no sve je sitnije. Izrađena je zajedno s ostalom srebrninom u Mlecima 1834. god. Kako je spomenuto prije nalazila se na oltaru sv. Trojstva, a ovdje je bila svjetiljka od alpake, koja je sada u Riznici.

Svjetiljka oltara sv. Antuna, težina oko 0,50 kg (70 unca), dužina s lancima 100 cm, visina posude 40 cm, promjer posude 24 cm. Žigovi: B i drugi nečitak (višelatični cvijet). Srebro lijevano, kovano, gravirano. Obla posuda suzuje se dolje u manju okruglu posudu, s kruškolikim završnim šiljkom. Gornji dio prelazi u uski, glatki vrat, pri vrhu proširen u otvor. Na najširem dijelu su tri tanke vitice, o koje su okačeni lanci, podržani plitkim poklopcem. Posudu ukrašava neorenesansni plitkokovani ukras stiliziranih palmeta, listova, vitica i medaljona. U jednom je natpis: Presvetom Srcu Isusovom Kata Petković udova Depolo Beor 1897. Inventar katedrale godine 1897. navodi tu svjetiljku kao dar prilikom tada održanih misija.³⁵

BRATOVŠTINA SV. ROKA

Uz oltar sv. Roka u katedrali nalazi se velika

Svjetiljka sv. Roka, teška 192 unce, visina posude 60 cm, promjer 22 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: mletački, ZP Ijljan C, a na lancima RP.

Kruškolika posuda završava na dnu velikim cvijetom. Površine svjetiljke ukrašene su isprepletenim viticama, lišćem i školjkastim uzorkom. Na najširem dijelu pričvršćene su tri vitice od masivnog srebra, koje drže

5 Viseća svjetiljka XVIII. st. iz Bratovštine sv. Roka, katedrala, Korčula

lance trostrukih veriga, s ovećom ukrasnom kruškom u sredini svakog lanca. Poklopac je dvostruko ispupčen. Na središnjem dijelu posude pričvršćeni su likovi u visokom reljefu: 1. Sv. Rok sa psom, 2. Sv. Sebastijan 3. Bogorodica s Djetetom. U gornjem dijelu posude između držaka teče uokolo urezani natpis: PROCURATOR DELLA SCOLA DI SAN ROCHO ZUANE DE ANGELIS PROCURATORE DELLA SCOLA DI SAN ROCHO SALVATOR DOBROSICH 1774. (sl. 5).

Prema žigu radionice i stilskim oznakama vidi se da je to djelo XVIII. st. vjerojatno rađeno po narudžbi Bratovštine, čiji se zaštitnik i sveci koje ona posebno štuje nalaze na svjetiljci.³⁶

BRATOVŠTINA GOSPE OD POJASA

Uz glavni oltar bratovštine crkve sv. Mihovila visi velika

Svjetiljka gospe od Pojasa, teška 98,96 unca, dužina s lancima 1,20 m, visina posude 60 cm, promjer posude 30 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano.

Žigovi: mletački, GB i MP u ovalu, na poklopcu mletački, ST i majmun. Središnji dio oble posude suzuje se u uski vrat, a zatim proširuje poput čaške koju pokriva zaobljeni gornji dio, te završava višim grlom. Površinu posude ukrašava plitkoreljefno cvijeće i vijugave vitice s lišćem, a između su tri ovalna medaljona. Dva su prazna, a u trećem se naziru dijelovi oštećenog natpisa: ME BME.VIRG.CONSOlationis, dalje nečitko. Donji dio se stepenasto suzuje, a čini ga niz širih i užih, naizmjenice izbočenih i udubljenih prstenova, te završava lisnatim akroterijem. Na središnjem dijelu svjetiljke pričvršćene su tri ženske glave, koje drže

lance tankih veriga, s ukrasnom kuglom u sredini. Poklopac je visok, zaobljen i ukrašen kao ostali dijelovi. Uz glave na posudi kovana su, u reljefu, poprsja.

Svjetiljku je nabavio 1674. godine, na trošak Bratovštine, Franjo Grego, njen gaštald (pročelnik). Za tu kupovinu trebalo je dobiti dozvolu providura Cimano, koji je odredio da ne bude teža od 100 unca.³⁷

Bratovština je posjedovala još jednu veliku svjetiljku, no ona je god. 1698. prodana Ambrozu Nalošiću za 960 lira.³⁸

BRATOVŠTINA SVIH SVETIH

U crkvi Svih Svetih nalaze se tri viseće svjetiljke. Najstarija je i najveća, smještena u sredini crkvenog prostora.

Svjetiljka I. Njena dužina s lancima je oko 1,40 m, visina posude 60 cm, a promjer 45 cm. Izrađena je od srebra: lijevana, kovana, cizelirana i gravirana. Žigovi: MP u ovalu, okruženo sitnim točkicama i BALŽBI s malim ljljanom ispod imena.

Posuda se sastoji od tri obla dijela razne veličine, a svaki dio podijeljen je u šest zaobljenih kriški. Na naj-

³⁷ »Adi 23 Maggio 1674 Item deve dar lire trenta tre y. 17 sono per onze doi e mezzo carati 18 d argento che sono nella lampada nova di piu delle onze cento contenute nella sentenza del Eccellentissimo Signor Providur generale Cimano agli interesati per ordine di detta Eccellenza val Lire 33,17.«

³⁸ »Deve per tanti mi furono contati da Ambrosio Nalis ducati cento e sesanta il valsente della lampada d argento lire 960.«

Inventario c. 1674, fol. b
Knjiga računa 1674—1814, fol. 50 b
OAK

gornjem i najvećem dijelu u svakoj je drugoj kriški po jedan ovalni medaljon. U prvom je urezano: L ANNO MDCLXXII, u drugom je raspelo, oko kojega kleči velika grupa bratima u tunikama, u trećem mnoštvo blaženih koji se uspinju u nebo. Uski vrat posude proširuje se pri otvoru u zaobljeni dio, također podijeljen u kriške. Na dnu svjetiljke je šiljati završetak, obavijen listovima, a sa strane, na najširem dijelu posude, pričvršćene su tri krilate anđeoske glave, na koje su okačeni lanci malih veriga, koje drži poklopac. U sredini svakog lanca je kugla s ukrasom žljebova i sitnih biserara. Sve plohe pokrivaju isprepleteni motivi vitica, lišća i velikih cvjetova u simetričnom rasporedu (sl. 6).

U knjizi bratovštinske uprave zabilježeno je 1672. god. da je majstoru Marku Čeljubinu plaćeno na račun srebrne svjetiljke 267 lira, zatim još 30 lira i, konačno, ostatak od 142 lire.³⁹

U matici umrlih korčulanske župe taj je Marko Čeljubin zapisan također kao majstor, »maestro«, ali nije označeno kojeg zanata. No on sigurno nije izradio tu svjetiljku, iako mu se za nju u više navrata daje novac, kako je bilo uobičajeno plaćati majstorima koji su izvodili narudžbe.⁴⁰ Na svjetiljci se, kako je izneseno, nalaze žigovi mletačkih radionica: žig MP je poznat i javlja se početkom XVII. st., a žig s cijelim imenom: Z(uanne) Balbi odnosi se sigurno na majstora koji je djelo izveo. Vjerojatno je Čeljubin posudio novac za kupnju svjetiljke, a moguće ju je prema onovremenom običaju, i sam donio iz Mletaka, kuda je pošao da obavi i druge poslove i narudžbe. On je, naime, prije 1665. godine bio predstojnik (gaštald) bratovštine, a poslije, sve do smrti, redovito je plaćao godišnju bratovštinsku članarinu (»minelu«), a možda je, kako bi se iz ovog slučaja dalo zaključiti, i na drugi način pomagao Bratovštinu.

Svjetiljka je rađena velikom vještinom, njen oblik i ukras karakteristični su za razdoblje baroka, u kojem je nastala. Sigurno su takve i slične svjetiljke u velikom broju izrađivane u mletačkih radionicama, a kasnije im je po želji kupca dodavan u prazne medaljone natpis ili neki ukrasno-simbolični prizor.

Ipak, ova se svjetiljka, skladnošću oblika i bogatstvom te vještinom izvedbe, ističe među ostalima iz istog vremena, očuvanim u Korčuli.

³⁹ »Anno 1672.

Tanti contati a Maestro Marco Cegliubin a conto della Lampada d Argento Lire doi cento e sessanta sette val 267.

Pu al d.to medemo conto Lire trenta val L 30.

Piu al sopra d.o.m. o. Marco Cegliubin per resto lire cento e quaranta doi val L 142.«

Libro del Amministrazione 1651—1680 pg. 102

OAK

⁴⁰ Dijelovi potrebni za svjetiljku od običnog metala izrađeni su u Korčuli:

»Adi 17 Giugno 1672

Segue la spesa fatta da Gabriel Filippi Gastaldo della scola di Tutti Santi doppo li mesi sei et prima la scola deve dar. Per far un cirindel di Lama per codomo della Lampada d Argento L 2.4.

...per la fattura di Cainelli fatta di feretti uso della Lampada d Argento L 10.«

»per dar il color alla sodetta Cainella L 1,18.«

Libro Amministrationis Omnium Sanctorum

1669—1680 pg. 102

OAK

6 Viseća svjetiljka XVIII. st. iz Bratovštine Svih Svetih, Korčula

Svjetiljka II. — sv. Josipa. Dužina s lancima 1,40 m, visina posude 55 cm, a promjer 40 cm. Srebro lijevano, kucano, cizelirano, gravirano. Žig: VC.

Iz donjeg velikog akroterija u obliku šišarke izlazi manja rebrasta posuda, koja se proširuje u veliku posudu u obliku obrnutog stošca, s istaknutim lisnatim vijencem na rubu. Blagom kosinom posuda se suzuje u vrat zaobljen uz rub otvora. Sa strane tri velike vitice s anđeoskim glavama drže lance sastavljene od četverostrukih veriga i ukrašene u sredini velikim kuglama. Poklopac ima uzdignutu sredinu, s velikim prstenom za vješanje. Površinu svjetiljke ukrašavaju na najistaknutijem dijelu i uz rub otvora okomito postavljeni mnogostruko zašiljeni listovi, a na vratu je široki ispupčeni vijenac sitnih listova, povezanih vrpcom. Donji i gornji dio posude rese ukraši pričvršćeni na posudu: na donjem dijelu su tri velika stilizirana lista te tri ovalna medaljona, okružena listićima. U medaljonima su u reljefu skovani: 1. Sv. Josip, 2. Bogorodica sklopljenih ruku, 3. Rođenje Bogorodice. U gornjem dijelu posude naizmjenice su poredana tri lepezasta i tri dugoljasta lista. Uz medaljon Bogorodice pričvršćen je mali štit, na kojem piše kurzivom: S. Giuseppe 1865. (sl. 7).

Ta velika svjetiljka, izvedena neorenesansnim i neobaroknim ukrasima, rađena je pravim majstorskim umijećem. Većina ukrasa je kovana, no neki dijelovi su posebno rađeni i pričvršćeni na podlogu. Očito majstor više nije tako vješt da bi znao cijelu površinu posude

izvesti kovanjem kako su to radili stari zlatari, nego se služi načinom naknadnog dodavanja ukrasa. No vijenci lišća, a posebno donji dio, napravljeni su u najboljem načinu starih majstora. Također su i likovi u medaljonima ne samo umješno kovani nego i likovno skladno riješeni: na primjer prizor rođenja odvija se u dva plana i piramidalnoj kompoziciji, što je vješto uklopljeno u oval medaljona.

U knjigama bratovštinske uprave nema podataka o kupnji ili isplati te svjetiljke, vjerojatno stoga što je nabavljena za udrugu »Banka sv. Josipa« a knjige te udruge nisu očuvane.

Žig na svjetiljci pripada korčulanskom zlataru, porijeklom iz Zadra, Vicku Caenazzo⁴¹ On je u to vrijeme, kako je do sada utvrđeno, popravljao razne predmete crkvene srebrnine, a sačuvano je nekoliko njegovih malih radova, u privatnom posjedu i u Riznici, a na svima je isti žig.

Podatak da je baš on napravio tu svjetiljku nalazi se u bilješci uz proslavu posvete Ivana Zaffrona za biskupa, 1863. god. kojom prigodom je izložena ta svjetiljka, za koju se kaže da je »rađena prema Caenazzovom nacrtu i da ju je cijelu sam izveo.«⁴²

Taj lijepi primjerak rada jednog domaćeg zlatara XIX. st. to je vrijedniji što je broj očuvanih, odnosno poznatih radova naših majstora, posebno korčulanskih, malen, a osim toga XIX. st. je vrijeme kada ovaj obrt ne samo da opada u svojoj vrsnoći nego i izumire, nadomješten tvorničkim izrađevinama.

Stoga se ovo utvrđeno djelo našeg zlatara, svojim skladnim, stilski određenim oblicima razdoblja u kojem je nastalo, može ubrojiti među najbolja ostvarenja zlatarskog umijeća domaćih radionica XIX. st.

Svjetiljka III. Dužina s lancima 1,20 m, visina posude 45 cm, promjer posude 30 cm. Srebro lijevano, kovano, cizelirano, gravirano. Žigovi: u kvadratu DC, u peterokutu glava Dijane i DK kurzivom.

Na dnu svjetiljke je veliki kruškoliki akroterij, obuhvaćen izvijenim listovima. Okrugla posuda ukrašena je raskošno isprepletenim viticama i lišćem što pokriva cijelu površinu i okružuje tri ovalna medaljona. U prvom je natpis: MDCCCXIV, u drugom CURZOLA, a u trećem: Confraternita d ogni Santi e della buona morte. Posuda prelazi u uski vrat, gore proširen u obliku zvonolikog cvijeta. Rub otvora rađen je na proboj u sitnom lisnatom ukrasu. Zaobljeni poklopac drži tri lanca ovalnih veriga, s kuglama u sredini. Lanci su na posudu pričvršćeni s tri vitice, s lišćem i cvijetom. (sl. 8). Svjetiljka je izvedena u neobaroknom stilu, visokim tehničkim umijećem. Kao cjelina skladna je svojim raskošnim ukrasom i oblikom. Prema žigu nastala je na području Austro-Ugarske 1866. god. no očito nije djelo mjesnog zlatara, već je dobavljena izvana najvjerojatnije iz Beča, gdje se u to vrijeme često kupuju dragocjenosti i ostalo. U dokumentima Bratovštine nema podataka gdje je ta svjetiljka kupljena ni koliko je plaćena. Opat Trojanis pisao je, doduše, 1894. godine milanskom zlataru Luigiju del Bo, tražeći nacrt i cijenu manje svjetiljke.⁴³ Kod istog obrtnika nabavljena je pokaznica i još neki predmeti, no na njima je drugi žig,⁴⁴ pa iz toga zaključujemo da svjetiljku nisu kupili kod njega.

7 Vicko Caenazzo: Viseća svjetiljka XIX. st. iz Bratovštine Svih Svetih, Korčula

⁴¹ Vicko Caenazzo rođen je u Zadru 1810. godine, a umro u Korčuli 1887. Njegov sin Ivan rođen god. 1847. Bio je također zlatar u Korčuli, kao i unuk Vicko, rođen 1877.

Vicko Caenazzo st. vršio je popravke srebrnine sv. Roka: ogrtač, pojas, torbu, cipele, na koje je urezao svoje inicijale VC i godinu popravka (v. Ivo Matijaca: *Povijest Bratovštine sv. Roka*, 17).

U zbirci Kapor čuva se nekoliko srebrnih žličica iz XIX. st., na kojima je žig VC (v. Alena Fazinić: *Zlatarska radionica u zbirci muzeja Korčule*).

Bočice s pladnjem iz Riznice imaju također žig VC (v. Ivo Matijaca i Alena Fazinić: *Riznica Korčulanske katedrale* — rukopis).

⁴² Prikaz svečanosti o posvećenju za biskupa u korčulanskoj katedrali domoroca Ivana Zaffron 15. XI. 1863.

«... la Chiesa splendidamente ornata, e degni Amministratori della quale esposero inoltre in questa circostanza due oggetti, che addimostano la singolare valentia del distinto artefice Sig. Vincenzo Caenazzo da qualche tempo qui stabilitosi, un calice cioè magnifico dal lato artistico appartenendo alla prima scuola fiorentina, restaurato dello stesso ed una bellissima lampada d argento di tutto suo disegno e lavoro...»

Curzola li 19 Novembre 1863
Vol. Diversa historica

OAK

⁴³ »Abbia la gentilezza di mandarmi due disegni di Lampade piccole da 1 metro di altezza complessiva coll indicazione della spesa approssimativa ben intero in argento.«

C. 27. II 1894

Con tutta stima D.N.T.
(Pismo upućeno Luigi del Bo u Milano)
Vol. Provinc. 1891—1898

OAK

8 Viseća svjetiljka XIX. st. iz Bratovštine Svih Svetih, Korčula

Dokument o sastanku uprave Bratovštine 12. kolovoza 1894. govori da je predloženo da se kupi srebrna svjetiljka, koja bi se stavila kod oltara sv. Ane u crkvi Svih Svetih.⁴⁵ U kasnijim inventarima svjetiljka se već spominje, kao i to da je dobavljena 1895. godine.⁴⁶

Vještina izrade, majstorstvo kovanja upućuju na radionicu koja slične svjetiljke i druge predmete izrađuje u većem broju. Neki dijelovi su rađeni strojem, pa to djelo treba smatrati proizvodom koji, iako još nosi oznake ručnog rada, u tradiciji starih majstora, naviješta novo vrijeme tvorničkih proizvoda, koji u ukrasu i oblicima još zadržavaju uzore starih stilova, posebno baroka.

Prikazani svijećnjaci i svjetiljke većinom su djela uvezena iz Mletaka u XVII. i XVIII. st. To je vrijeme kada tamošnje radionice proizvode velike količine sličnih predmeta i tom srebrninom opskrbljuju mnoge crkve po Dalmaciji. Tek poneka svjetiljka ili svijećnjak ističu se bogatijim oblikom, raznolikijim ukrasom, pojedinošću izvedenom po želji naručioca. Ipak sva ta djela umjetnog obrta pokazuju vještinu majstora u tehničkoj strani izvedbe, a također i u likovnom rješavanju, koje je uvijek skladno, razmjerno i smišljeno na cjelovitost dojma kod uporabe za ukras oltara ili crkve.

No svakako je za nas najvrednija svjetiljka korčulanskog zlatara XIX. st. Vicka Caenazza. Taj majstor bio je do sada poznat samo po malim radovima i popravcima, a njegova svjetiljka iz crkve Svih Svetih predstavlja ga kao nastavljača ovog umijeća u nas stoljećima uvriježenog, ali kojemu često nedostaju imena ili djela utvrđena u arhivskim dokumentima.

Stoga je svako ime, svako djelo domaćeg majstora značajan doprinos poznavanju naše kulturne prošlosti i povijesti umjetnog obrta.

⁴⁴ Ivo Matijaca i Alena Fazinić: *Riznica Korčulanske katedrale*.

⁴⁵ »Ordine del giorno della congregazione straordinaria della Confraternita d Ogni Santi e della Buona Morte in Curzola che si terra il 12 Agosto 1894 ore 12 e sensi dei cap. lo dello Statuto

I

Proposta della Direzione della Confraternita sudetta affinché essa sia autorizzata d incontrare la spesa per l acquisto d una lampada d argento da appendersi presso l altare di Sn Ana dalla Chiesa di Ogni Santi.«

Svezak: Razni spisi 1892—1952
OAK

⁴⁶ »Inventario 1 Anno 1906

Titolo Ogni Santi
116 Una lampada d argento di grammi 1934, nota: Aquistata nel 1895.«

Inventaria Eccl. Ab. XIX—XX st.
OAK

Kruno Prijatelj

CONTRIBUTO DI RIFLESSI DEL CARAVAGGIO IN DALMAZIA

L'autore pubblica due cicli di quattro dipinti su tela ciascuno rappresentanti gli evangelisti che si trovano il primo nella Pinacoteca vescovile (già nella chiesa del Carmine), il secondo nella chiesa di S. Biagio di Dubrovnik (Ragusa). Gli otto dipinti dimostrano chiari riflessi caravaggeschi e rappresentano il gruppo di opere più vicine al grande maestro che si trova in Dalmazia. Una dettagliata analisi basata su una serie di confronti e analogie stilistiche e iconografiche con gli evangelisti della cupola di S. Biagio a Modena e specialmente colla grande tela «I quattro evangelisti» nella Galleria regionale della Sicilia a Palermo e col «S. Luca» nel Museo di Castello Ursino a Catania come pure con altre opere recano gli argomenti per attribuire i due cicli alla bottega il Mattia Preti (1613—1699) colla probabile collaborazione personale dello stesso e per datarli nel periodo napoletano dell'artista (1656—1661). Concludendo il suo studio l'autore da un breve profilo di questo grande pittore calabrese del Seicento.

Vladimir Marković

PIETRO PASSALACQUA IN DUBROVNIK

Aufgrund von Dokumenten im Staatlichen Archiv von Dubrovnik stellt der Verfasser fest, daß P. Passalacqua im Jahre 1735 im Dienste der Republik Dubrovnik stand, um Renovierungen der Wasserleitung, Kanalisation und des Daches der Kathedrale vorzunehmen. Diesem Architekten schreibt der Autor das Projekt und die Ausführung der großen Treppe zu, die zu der Jesuitenkirche in Dubrovnik hinaufführt, sowie auch die Lösung einiger architektonischer Teile des Jesuitenkollegs. Der Aufenthalt P. Passalacquas in Dubrovnik füllt die Lücke in den Jahren 1735 bis 1741 in der Biographie dieses bedeutenden Architekten aus. Eine neue Bedeutung erhält auf diese Weise auch seine selbständige Tätigkeit vor dem Beginn seiner Zusammenarbeit mit Gregorini am Umbau der Basilika S. Croce in Gerusalemme in Rom.

Kruno Prijatelj

L'autore pubblica la pala rappresentante «Tutti i santi» nella chiesa parrocchiale del piccolo villaggio di Zlopolje in Dalmazia dandovi una dettagliata analisi iconografica dei santi rappresentati e attribuendola al maestro veneto del Settecento Gaspare Diziani (1689—1767) basandosi specialmente sulle due pale dello stesso pittore a Kaštel Gomilica pure in Dalmazia. Dopo aver citato anche altre opere per confronti propone di datare il dipinto verso in meta del Settecento.

Ivo Matijaca — Elena Fazinić

SILBERNE LEUCHTER UND AMPELN IN DEN KIRCHEN VON KORČULA

Die Autoren publizieren die erhaltenen silbernen Leuchter und Ampeln in den Kirchen von Korčula und das archivalische Quellenmaterial, das sich auf sie bezieht. Die Kathedrale von Korčula und die Laienbruderschaften in der Stadt besitzen 28 Silberleuchter aus Venezianischen Goldschmiedwerkstätten des 17. und 18. Jahrhunderts. Daneben hängen in der Kathedrale 8 silberne Ampeln, in der Kirche des hl. Michael eine Ampel, und am Altar des hl. Rochus ebenda auch eine Ampel. Alle Ampeln sind Vene-

Mattia Preti, S. Luca. — Catania, Museo di Castello Ursino

zianischer Herkunft, und stammen aus dem 17. bis 19. Jh. In der Aller Heiligenkirche befinden sich drei Hängeampeln; eine aus dem 17. Jh. aus Venedig, und zwei weitere aus dem 19. Jh. Besondere Aufmerksamkeit verdient eine Ampel aus dem Jahr 1863, die von dem einheimischen Goldschmied Vicko Caenazzo aus Korčula angefertigt wurde.

Marija Stagličić

DIE KLASSIZISTISCHE ERNEUERUNG DES ERZBISCHÖFLICHEN PALASTES IN ZADAR

In ihrem Beitrag über die klassizistische Erneuerung des Erzbischöflichen Palastes in Zadar führt die Autorin an, daß für dieses Unternehmen drei Projekte vorgeschlagen waren: das erste stammt von Paul Hatzinger aus dem Jahr 1823, das zweite ist von Antonio Luigi de Romanò aus dem Jahr 1825, und das dritte, nicht unterschriebene Projekt schreibt die Autorin V. Presani zu. Dieses Projekt war aus Wien nach Zadar geschickt worden, und zwar von der Hofkommission für Bauwesen (21. Mai 1826). Nach diesem Projekt wurde die Erneuerung des Palastes ausgeführt. In der Studie werden die am Objekt vorgenommenen Veränderungen genau angeführt, und am Ende des Beitrags bringt die Autorin Angaben über die Tätigkeit von P. Hatzinger und A. L. de Romanò.